

SAVET EVROPE

EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

DRUGO IZDANJE

PREDMET

VITOLD LITVA protiv POLJSKE
(Predstavka br. 26629&95)

PRESUDA

STRAZBUR

4. april 2000

U predmetu Vitold Litva protiv Poljske,

Evropski sud za ljudska prava, zasedajući, shodno članu 43 Konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljem tekstu "Konvencija") i odgovarajućim pravilima Poslovnika Suda, kao veće koje čine sledeće sudije:

g. M. Fišbah, *Predsednik*,
g. B. Konforti,
g. G. Bonello,
g-dja M. Caca-Nikolovska,
g. A.B. Baka,
g. E. Levits, *sudije*,
a uključujući g. E Friberga, *Sekretara Suda*,

Nakon većanja bez prisustva javnosti 7 oktobra 1999.godine i 23. marta 2000. godine,

Izriče sledeću presudu, usvojenu zadnjepomenutog datua:

POSTUPAK

1. Predmet je Sudu uputila Evropska komisija za ljudska prava (u daljem tekstu "Komisija") 6.marta 1999. godine. Predmet je proistekao iz predstavke (br. 26629/95) protiv Republike Poljske, a predstavku je po članu 25 Konvencije uložio državljanin Poljske, g. Vitold Litva (u daljem tekstu "podnosilac predstavke), 6. avgusta 1994.

Cilj zahteva Komsije sastojao se u dobijanju olduke o tome da li predmetne činjenice ukazuju na kršenja obaveza koje je tužena država preuzela po članu 5, stav 1.

2. Dana 31. marta 1999. Veliko veće je odlučilo shodno članu 5. stav 4, Protokola br.11 Konvencije i pravilima 100 stav 1 i 24 stav 6 Poslovnika Suda, da će se ovim predmetom baviti Veće ustanovljeno u okviru jednog od Odeljenja Suda. Predsednik suda, g. Vildhaber je prosledio predmet drugom odeljenju Suda (pravilo 52, stav 2). U sastav veća ušli su *ex officio* g. J. Makarzuk, izabrani sudija poljskog državljanstva (član 27 stav 2), Konvencije i pravilo 26. stv 1 (a)), i g. M. Fišbah, Podpredsenik Odeljenja (pravilo 26, stav 1(a) uz pravilo 12). U sastav Veća ušli su i g. B. Konforti, g. G. Bonelo, g-dja Caca-Nikolovska, g. A.B. Baka i g. E.Levits (prvilo 26, stav 1(b)). Nakon toga, pošto g. Makarzik nije bio u mogućnosti

da učestvuje u daljem razmatranju predmeta, poljska vlada je, na poziv Predsednika Veća izjavila da želi da postavi drugog izabranog sudiju na njegovo mesto. Po nalogu Predsednika g. Makarzuka je zamenila g-dja V. Stražnička (pravilo 26 stav 1(a) i pravilo 29).

3. Shodno pravilu 59, stav 2, 27. aprila 1999. Veće je odlučilo da se održi rasprava o ovom predmetu.
4. Potom je Predsednik Veća pozvao strane u sporu shodno pravilu 59, stav 3, da ulože podneske i vezi sa ovim predmetom. Sekretar suda je primio podneske Države 3. septembra 1999. Podnosilac predstavke je podneo svoj podnesak 6. septembra 1999.
5. U skladu sa odlukom Predsednika, koji je odobrio predstavnicima podnosioca predstavke da se obrate Sudu na poljskom jeziku (pravilo 34, stav 3), rasprava je održana 7. oktobra 1999. u Zgradi ljudskih prava u Strazburu.

Pred Sud su izašli:

a) *u ime Države*

g. K. Drževicki, ispred Ministarstva inostranih poslova, *Predstavnik*,

g. A. Kalinski, *Advokat*

g-dja B. Drževicka

g-dja M. Vask-Viaderek *Savetnice*

b) *u ime podnosioca predstavke:*

g. P. Solhaj, član advokatske komore u Krakovu *Advokat*

g. K. Tor, član advokatske komore u Krakovu *Savetnik.*

Sud je saslušao reči g.Solhaja i g.Drževickog, kao i odgovore g. Solhaja i g. Drževickog na pitanja koja su postavili članovi Veća.

ČINJENICE

1. PREDMETNE ČINJENICE

6. Podnosilac predstavke, rođen 1946.godine je slep na jedno oko dok mu je vid na drugom oku teško oštećen.
7. Dana 5. maja 1994. u podne, podnosilac predstavke uz pomoć svog psa vodiča je otišao u poštu br. 30 u Krakovu da proveri sadržaj u poštanskom pretincu. Sa njim je bio g.V.K. Njegov poštanski pretinac je bio otvoren i prazan. Podnosilac predstavke je ovo prijavio poštanskom službeniku koji je zatim pozvao policiju tvrdeći da je isti bio pijan i da je vredjao službenike pošte.

8. Istog dana, u 12 sati i 20 minuta policija ga je odvela u centar za otrežnjavanje (*Izba Witrezezwen*) gde je zadržan šest sati i trideset minuta. Zaposleni u centru su popunili formular o njegovom boravku u centru.
9. Ovaj formular je unapred pripremljen šablonki dokument. Na njemu je stajao broj 006107/94 i naslov "Formular za vođenje evidencije u centru za prihvata lica u alkoholisanom stanju otrežnjivane". Popunjen je ručno. Osim rubrike za unošenje podataka o identitetu podnosioca predstavke, formular je imao još sedam rubrika. U prvom delu pod nazivom "Zahtev za prijem", stajalo je da je podnosilac predstavke stigao u centar u 12 sati i 45 minuta. Razlozi za njegovo privođenje su delimično bili napisani rukom, a delimično otkucani na mašini. Operativni deo odeljka 40(I) Zakona od 26. oktobra 1982. godine (koji je citiran u stavu 26. dole) je bio otkucan na mašini. U komentaru ispisanom rukom je stajalo: "Podnosilac predstavke je galamio u pošti u Urocsa Osedle"
10. U drugom odeljku, pod nazivom "Mišljenje lekara" stajalo je:
1. Anamneza:
 - (1) Okolnosti, vrsta i količina konzumiranog alkohola, činjenice u vezi sa intoksikacijom: (rukopisom) *jasno se osećao na alkohol* – odbio alko test.
-
2. Pregled privedenog lica u centar:
 - (1) Ponašanje: *lucidno; u besvesnom stanju; pričljivo; mirno; glasno; pospano; ćutljivo* (reči "*lucidno*" i "*pričljivo*" su bile podvučene rukom)
 - (2) Raspoloženje: *veselo; potišteno; prosečno; uzbudjeno*; (reč "*prosečno*" je bila podvučena rukom)
 - (3) Hod: *stabilan; nestabilan*; (reč "*nestabilan*" je bila podvučena rukom)
 - (4) Govor: *jasan; otežan; nerazgovetan*; (reč "*otežan*" podvučena rukom)
 - (5) Tragovi povraćanja: *vidljivi; nevidljivi* (reč "*nevidljivi*" podvučena rukom)
 - (6) Puls: *ravnomeran; neravnomeran; jasan; slab* (reči "*ravnomeran*" i "*jasan*" podvučene rukom)
 - (7) Srce: *uredan ritam; neuredan ritam; jasni tonovi; nejasni tonovi* (reči "*uredan ritam*" i "*jasni tonovi*" podvučene rukom)
 - (8) Zenice: *široke; normalne; nenormalne; sužene; slabo reaguju; ne reaguju*; (reč "*normalne*" podvučena rukom).
 - (9) Koža: *bleda; crvena; normalno prokrvljena; modra* (reč "*normalno prokrvljena*" podvučena rukom)
 - (11) Pluća: (nečitak rukopis)
 - (12) Abdomen: (u rukopisu) abdomen (nečitki pridevi)
 - (13) Povrede: (u rukopisu) nema
 - (14) Opis opšteg stanja pregledanog lica: (u rukopisu) stanje umerene intoksikacije
- (Štampano) Na osnovu pregleda nalazim da je dovedeno lice:
- (1) u stanju pijanstva i da to opravdava njegovo zadržavanje u centru za otrežnjavanje u trajanju (u rukopisu) 6 (štampano) sati (podvučeno rukom)
 - (2) da ga treba odvesti u zdravstvenu instituciju (ime iste nije navedeno)
 - (3) da nema potrebe da bude smešten u centar za otrežnjavanje (ne navodi se koji)".

11. Nazivi narednih rubrika glase: "III. Odluka načelnika centra/smene i "IV Predmeti koje treba zadržati u centru". Ovde su bili navedeni predmeti koji su oduzeti od privedenog lica:

"lična karta (br) DB 3429943;(nečitak opis dokumenata); 654.700 (starih) poljska zlota , ručni sat marke "Polyot od žutog metala; suzavac; (nečitak opis ostalih predmeta); ključevi (osamnaest); novčanik; jakna; košulja; pantalone; kaiš, cipele."

12. Odeljak pod naslovom "Oduzeto alkoholno piće" nije bio popunjen. Rubrika IV "Boravak u centru za otrežnjivanje", je sadržala niz mera koja se mogu primenjivati u odnosu na lice u alkoholisanom stanju (uključujući davanje lekova, kupanje u toploj ili hladnoj vodi, izolaciju, vezivanje uz pomoć kaiševa i posebnih košulja), kao i opis njegovog ponašanja. Ponašanje, mentalno i fizičko stanje podnosioca predstavke su opisani kao "dobri". U poslednjoj rubrici formulara "VII Otpuštanje iz centra za otrežnjivanje" stajalo je da je podnosilac predstavke otpušten posle šest sati i trideset minuta, a prema opisu lekara, u "treznom stanju", i to u 19 časova i 15 minuta. Pored toga, navedeno je (u rukopisu) da je podnosilac predstavke odbio da potpiše karton.

13. Podnosilac predstavke je 10. maja 1994. tražio od Okružnog tužioca (*Prokurator Rejonowy*) da pokrene krivični postupak protiv policajaca koji su ga uhapsili 5. maja 1994., kao i protiv osoblja centra za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu. Tvrdio je da su ga policajci tukli i žalio se na ponašanje zaposlenih u centru.

14. Dana 29. maja 1994. podnosilac predstavke je podneo tužbu Regionalnom sudu u Krakovu (Sad Wojewodzki) zahtevajući naknadu zbog "nezakonitih napada od strane službenih 5. maja 1994., kao i zbog krađe ličnih predmeta". Sud je bio mišljenja da zahtev podnosioca predstavke treba preispitati kao zahtev za obeštećenje neopravdanog hapšenja, shodno članu 487 Zakona o krivičnom postupku.

15. Regionalni sud u Krakovu je 28. novembra 1994. odbacio žalbu podnosioca predstavke smatrajući da je lišenje slobode podnosioca predstavke bilo opravdano. Odluka glasi:

"Na osnovu izkaza (podnosioca predstavke), pismenog obaveštenja XII Policijske stanice, kao dokaznog materijala iz dosijea br. 2 DS 184/94 Okružnog tužilaštva Krakova i na osnovu formulara o privodjenjubr. 006107 koji sadrži zahtev za prijem, konstatujemo da je (podnosilac predstavke) pod uticajem alkohola remenio javni red u Pošti br. 30... u Krakovu. Policija je intervenisala na zahtev poštanskih službenika. S obzirom da se uhapšeni osećao na alkohol, on je odveden u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju, gde je, nakon lekarskog pregleda, ocenjeno da je "u umereno intoksiciranom stanju" primljen u isti centar.

Gore navedene činjenice ukazuju na to da je hapšenje (podnosioca predstavke) bilo opravdano. Stoga ne postoje osnovi za dodelu naknade shodno odredbama Poglavlja 50 Zakona o krivičnom postupku".

16. Na osnovu žalbe od 10. maja 1994., Okružni tužilac Krakova je 16. oktobra 1994. otvorio istražni postupak pod sumnjom da je podnosilac predstavke fizički napadnut, da su mu ukradeni lični predmeti i prekršena druga prava.
17. Podnosilac predstavke je 5. decembra 1994. uložio žalbu na odluku Regionalnog suda u Krakovu od 28. novembra 1994. On je tvrdio da odluka suda nije bila zasnovana na pravim dokazima, već samo na izjavama policajaca. Pored toga, on je rekao da ga je napao policajac, kao i da su mu neki lični predmeti ukradeni. Podnosilac predstavke se pozvao na članove 3, 6 stav 1 i 13 Konvencije.
18. Dana 25. januara 1995. Apelacioni sud u Krakovu (*Sad Apelacyjny*) je odbacio njegovu žalbu. U obrazloženju se kaže:

“Žalba (podnosioca predstavke) je neosnovana. Suprotno njegovim navodima, tog konkretnog dana, odnosno 5. maja 1994. (podnosilac predstavke) je bio pod dejstvom alkohola; njegovo stanje je opisano kao “umerena intoksikacija”. U takvom stanju on je otišao u Poštu br. 30 gde je remetio javni red. Zaposleni su pozvali policiju Policajac, osetivši da miriše na alkohol ga je odveo u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju. Lekarskim pregledom utvrđeno je da je bio u stanju “umerene intoksikacije” i zadržan je u centru dok se nije otreznilo. Podnosilac predstavke je odbio da se podvrgne alko testu (ispitivanje na osnovu duvanja u balon)

Lični predmeti koji su pripadali podnosiocu predstavke su mu oduzeti u prisustvu policajca i stavljeni pod nadzor centra... Mora se naglasiti da policajac nije pokrao podnosioca predstavke.

Intervencija policajca i njegovo smeštanje u centar je stoga opravdano.

Stoga, ovaj sud ne deli mišljenje podnosioca predstavke da je policajac počinio krivično delo kradje i da je podnosilac predstavke neosnovano uhapšen i smešten u centar za za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju.

19. Na zahtev podnosioca predstavke, 8. februara 1995. Okružni tužilac u Krakovu je prekinuo istražni postupak. Međutim, 1. decembra 1995. Regionalni tužilac Krakova (*Prokurator Wojewodziki*), a na zahtev podnosioca predstavke, je preinačio ovu odluku i naložio naknadni istražni postupak.

20. Policajac iz Krakov-Grzegorski policijske stanice je saslušao W.K., lice koje je bilo svedok događaja 5. maja 1994. u ispostavi pošte. Relevantni deo iskaza ovog svedoka glasi:

“Poznajem (podnosioca predstavke) od 1969., ali se ne vidjamo često niti imamo redovne kontakte. Pre oko godinu dana, ne sećam se tačnog datuma, sreo sam ga u Nova Huti (deo Krakova). Otišli smo zajedno kod optičara, a zatim u poštu. Nije mi rekao zašto ide u poštu. Sa sobom je vodio psa, i pošto istog nije mogao da uvede unutra, ja sam na molbu podnosioca predstavke ostao ispred pošte držeći psa za povodac. Podnosilac predstavke je ušao u poštu. Posle izvesnog vremena izašao iznerviran i rekao da ili poštanski službenici nisu zaključali njegov poštanski pretinac, ili ga je neko obio. Zatim se vratio nazad u zgradu pošte. Iz radoznalosti pošao sam za njim vodeći unutra i psa. Odmah zatim dva

policajca su ušla i prišla podnosiocu predstavke. Istovremeno, jedan policajac mi je prišao i legitimisao me. Posle toga sam napustio zgradu. Dok sam stajao ispred ulaza, video sam kako policajci izvode (podnosioca predstavke) iz zgrade pošte, uvode u maricu i odlaze. Ja mislim da je podnosilac predstavke bio miran tokom celog incidenta; pa i ne znam zašto su ga policajci odveli. Nisam video da su ga policajci udarali dok su ga izvodili iz pošte; držali su ga za ruke. Ne sećam se da li je on (podnosilac predstavke) rekao policajcima da je pas koga sam ja držao na povocu njegov....”

21. Policija je 26. februara 1996. obustavila istragu utvrdivši da nije počinjeno nikakvo krivično delo. Relevantni deo obrazloženja za obustavljanje istrage glasi:

“ ... Shodno tome, saslušani su policajci (koji su bili umešani u incident 5. maja 1994). Oni su rekli da je (podnosilac predstavke) odveden u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakvu zbog galame koju je dizao i zbog toga što je bio pod dejstvom alkohola. Oni ga nisu tukli: već su ga samo držali za ruke dok su ga vodili ka marici. Takodje su rekli da (podnosilac predstavke) nije sa sobom imao psa, ali da je u pošti bio jedan čovek koji je držao psa za povodac, konkretno W.K. Medjutim, niko nije znao da je to pas podnosioca predstavke.... Lekar iz centra za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu je potvrdio da je on (podnosilac predstavke) bio pod dejstvom alkohola.

Odluku je potvrdio Okružni tužilac Krakov-Srod miesce 27. februara 1996.

22. Pošto je upoznat sa razlozima za ovakvu odluku, W.K. je 5. marta 1996. dao sledeću izjavu pred sudskim notarom. Relevantni deo izjave glasi:

“Ja, WK, izjavljujem pred sudskim notarom, a pošto sam se upoznao sa odlukom da se istraga obustavi, da se ne slažem sa opisom događaja kojima sam bio svedok.

Kada sam dao svoj izkaz, u potpunosti sam porekao insinuaciju da je (podnosilac predstavke) bio pijan;... Proveo sam jedan sat sa njim pre incidenta i (i sada) isključujem mogućnost da je bio pijan.

(Podnosilac predstavke) nije pravio scenu u pošti: povisio je svoj glas jednostavno da bi ga čuli jer je veliki broj klijenata govorilo u isti glas... bilo ih je oko dve stotine u redovima. Glasno je tražio da razgovara sa šefom pošte kako bi saznao zašto je njegovo sanduče bilo otvoreno ... i zašto je jedno od sandučića bilo razbijeno... Njegov pas je ostao ispred pošte, jer je u zgradi bila velika gužva ... kako su tvrdili policajci; oni su (jednostavno) lagali. Šef smene u pošti se nije ni pojavio da razgovara sa podnosiocem predstavke; umesto njega pojavili su se policajci i tražili da pokažemo lične karte. Ja sam im pružio svoju ličnu kartu a (podnosilac predstavke) im je smireno dao svoju. Pažljivo su pregledali naše lične karte i nešto beležili u svoje notese. Iz ličnog dokumenta podnosioca predstavke jasno je bilo da je čovek invalid (t.j. da mu je vid teško oštećen)... Meni su vratili svoju ispravu, ali su njega (podnosioca predstavke) odveli do marice i odvezli dalje. Tokom hapšenja (podnosilac predstavke) je bio smiren; samo je tražio od policajaca da ga puste da sa sobom povede psa ili da se oni pobrinu da ga neko drugi odvede. Ja sam bio svedok onoga što se desilo. Na molbu mu nisu ni odgovorili već su otišli....”

23. Okružni tužilac Krakov-Srodmiescie je 5. aprila 1996, *ex officio* obnovio istragu u vezi sa događanjima 5. marta 1994., ali je istu obustavio 23. maja 1996. potvrdivši da nije počinjeno krivično delo.

II. RELEVATNO DOMAĆE ZAKONODAVSTVO I PRAKSA

A. Hapšenje lica u alkoholisanom stanju shodno Zakonu od 26. oktobra 1982. o suzbijanju alkoholizma

24. Ovaj zakon od 26. oktobra 1982. (*Ustawa o wychowaniu w tretwosci i prezeciwdzialaniu alkoholizmowi* – “Zakon od 26. oktobra 1982.”) predviđa mere koje se mogu primeniti na dve kategorije lica: lica koja su “alkoholičari” i lica koja su “pod dejstvom alkohola”. Odeljci 21 do 38 zakona govore o dobrovoljnom ili obaveznom lečenju “alkoholičara”, a odeljci 39 do 40 o merama koja se mogu primeniti na lica “pod dejstvom alkohola”.

25. Shodno odljeku 39 Zakona, centri za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju će biti osnovani i njima će rukovoditi opštinske vlasti u opštinama sa više od 50.000 stanovnika.

26. Relevantni deo odeljaka 40 ovog Zakona (u verziji koja je važila u vreme koje se odnosi na ovaj predmet) glasi:

“Lica koja se pod dejstvom alkohola ponašaju nasilno na javnom ili radnom mestu i mogu ugroziti svoj život ili zdravlje, ili žvota i zdravlje drugih, mogu biti odvedena u centre za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju ili u drugu zdravstvenu ustanovu, ili u stan u kome borave.
2. Ukoliko ne postoji takav centar, takva lica mogu biti privedena u policijsku stanicu.
3. Lica pod dejstvom alkohola koja se odvedu u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju ili u policijsku stanicu će tamo biti zadržana dok se ne otrezne, a najduže dvadeset četiri sata.
4. Kada postoje opravdani razlozi za pokretanje postupka sa ciljem da se intoksicirana osoba podvrgne obaveznom lečenju (zbog alkoholizma), (nadležni organi) će o takvoj odluci bez odlaganja obavestiti relevantni komitet za borbu protiv alkoholizma...”

27. Lice koje je uhapšeno, a zatim smešteno u centar za prihvat lica u alkoholisanom stanju prema odeljku 40 Zakona nema pravo da pokrene postupak za preispitivanje zakonitosti zbog lišavanja slobode jer, shodno članu 206 Zakona o krivičnom postupku, samo lice koje je uhapšeno zbog sumnje da je počinilo krivično delo može uložiti žalbu protiv odluke da se liši slobode (vidi presudu Vrhovnog suda (br. I KZP 43/91) od 12. februara 1992. koju je izreklo Veće od sedam sudija, OSNKW 1992/5-6/32).

28. Uredba Ministarstva za državnu upravu, lokalnu privredu i zaštitu životne sredine od 7. maja 1983. o upućivanju intoksiciranih lica u centre za prihvat lica u alkoholisanom stanju, organizaciji ovih centara, medicinskoj nezi u njima i troškovima prevoza do i boravka u ovim

centrima ili u policijskim stanicama (zamenjena Uredbom Ministra zdravlja i socijalne politike od 23. oktobra 1996.) predvidja detaljna pravila koja se odnose na zadržavanje lica u takvim centrima.

29. U članu 9 Uredbe (u verziji koja je važila za ovaj slučaj), se kaže:

1. Lice koje se dovede u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju će bez odlaganja biti pregledano od strane lekara”.
2. Nakon pregleda, lekar će odlučiti da li je potrebno da se to lice zadrži u centru.... , ili uputi u bolnicu ili drugu zdravstvenu ustanovu ili da ne postoje znaci intoksikacije koji bi opravdali zadržavanje lica u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju.”

30. Shodno Uredbi, nadležni organi nisu u obavezi da pored lekarskog pregleda nalažu dodatna ispitivanja (ispitivanje krvi ili daha na nivo alkohola) da bi se utvrdilo da li je lice u stanju intoksikacije. Relevantni deo člana 16 Uredbe glasi:

“Test kojim se utvrđuje nivo alkohola će se sprovesti na zahtev intoksiciranog lica...”

31. Shodno članu 21 Uredbe, lice smešteno u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju će snositi troškove smeštaja i prevoza u iznosu od 20% odnosno 4% prosečne mesečne zarade u javnom sektoru. Ukoliko lice nije u mogućnosti da plati taj iznos, shodno članu 22, centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju ima pravo da mu oduzme deo imovine.

B. Pojam “remećenja javnog reda”

32. Remećenje javnog reda se u vreme ovog slučaja kvalifikovalo kao prekršaj sankcionisan u skladu sa članom 51 Zakona o administrativnim prekršajima. Ovaj član, u verziji koja je tada važila glasi:

- “1. Svakom licu ko vikanjem ili bučnim, uznemiravajućim ili sličnim neprikladnim ponašanjem remeti javni red i mir može biti izrečena kazna od najviše dva meseca zatvora ili novčana kazna od 100.000 do 1.500.000 poljskih zlota. ...
2. Ako se takvo ponašanje okvalifikuje kao huligansko, ili ako je lice intoksicirano, ono se može kazniti kaznom zatvora od najviše tri meseca ili novčanom kaznom u iznosu od 100.000 do 5.000.000 poljskih zlota.

III PRIPREME NA ČLANU 5 STAV 1 KONVENCIJE

33. Dana 8. septembra 1949. godine Konsultativna skupština Saveta Evrope usvojila je Preporuku 38. Tekst nacrtu odredbe budućeg člana 5 je bio sadržan u članu 2 i glasi:

“Shodno ovoj Konvenciji , Draževe članice su obavezne da svim licima koje borave na njihovim teritorijama obezbede:

- (1) bezbednost ličnosti, u skladu sa članovima 3, 5 i 8 Deklaracije Ujedinjenih nacija;
.....
- (2) zaštitu od proizvoljnog hapšenja, pritvaranja i drugih mera shodno članovima 9,10 i 11 Deklaracije Ujedinjenih nacija...”

34. G. Salen (iz Švedske) je 4. februara 1950 predložio sledeći amandman na član 2, stav 3 Preporuke 38:

Član 2, stav 3: na kraju:

“Ova odredba ne isključuje pravo da se preduzimaju potrebne mere za suzbijanje skitalaštva i alkoholizma ili za poštovanja obaveze izdržavanja porodice.”

35. Dana 6. februara 1950. g. Salen je povukao amandman, “pod uslovom da se u obrazloženju u Izveštaju komiteta eksperata jasno kaže:

“... da član 6 (koji je bio u datom momentu opšta kaluzula koja predviđa ograničenja na zagarantovana prava i slobode u cilju da se priznaju i poštuju prava i slobode drugih i ispoštuje uslov za zaštitu morala, javnog reda i bezbednosti u demokratskim društvima), obuhvati i pravo Država članica da preduzimaju korake koji su potrebni za suzbijanje skitalaštva i alkoholizma, ili u cilju da se poštuje obaveza plaćanja alimentacije.”

36. Zabeležen je sledeći komentar na član 6 preliminarnog nacrtu Konvencije:

“Predstavnik Švedske je dalje tražio da se unese u zapisnik da tekst člana 6 obuhvata, pravo država potpisnica da preduzimaju potrebne korake u borbi protiv skitalaštva i opijanja (*l alcoolisme* u francuskoj verziji teksta) ili da se obezbedi poštovanje obaveze plaćanja alimentacije: Komitet eksperata je smatrao da se sa može složiti sa ovakvim ograničenjima koji su opravdani radi zaštite javnog reda i morala.”

37. Od 6 do 10 marta 1950. godine, na Drugom zasedanju Komiteta eksperata, razmatran je pandan sadašnjem članu 5, stav 1 Konvencije i izmenjen da glasi:

“Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

- a) u slučaju zakonitog lišenja slobode na osnovu presude nadležnog suda;
- b) u slučaju zakonitog hapšenja i lišenja slobode zbog neizvršavanje zakonite sudske odluke ili radi obezbedjenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom;
- c) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privodjenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju;
- d) u slučaju lišenja slobode maloletnog lica na osnovu zakonite odluke u svrhu vaspitnog nadzora ili zakonitog lišenja slobode radi njegovog privodjenja nadležnom organu;
- e) u slučaju zakonitog lišenja slobode da bi se sprečilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara ili uživalaca droge i skitnice.
- f) U slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode lica da bi se sprečio njegov neovlašćeni ulazak u zemlju, ili lica protiv koga se preduzimaju mere u cilju deportacije ili ekstradicije.

38. U to vreme, verzija ove tačke na francuskom je glasila:

“*e) s'il s'agit de la detention reguliere d'une personne susceptible de propager une maladie contagieuse, d'un alcoolique, d'un toxicomane ou d'un vagabond.*“

39. Konačno, 3. novembra 1950., pošto je Komitet eksperata detaljno razmotrio tekst Konvencije, gore navedeni tekst je izmenjen

odredbom iz današnjeg člana 5 stav 1 Konvencije; ove izemene su opisane kao „formalne korekcije prevoda“ . Tada je i u engleskoj verziji reč „alkoholičar“ u tački (e) zamenjena rečju „alkoholičari“

POSTUPAK PRED KOMISIJOM

40.G. Witold Litwa je podneo predstavku Komisiji 6. avgusta 1994. U predstavi je tvrdio da je njegovo privodjenje u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu 5. maja 1994. bilo nezakonito i proizvoljno i da to čini povredu člana 5 stav 1 Konvencije. On je, pored toga, tvrdio da su ga policajci tog istog dana napali i tukli u nameri da ga liše slobode, kao i da su zaposleni u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju postupali na ponižavajući način, što sve zajedno predstavlja postupanje suprotno članu 3 Konvencije. Na kraju, pozivajući se na član 1 Protokola br.1, podnosilac predstavke je tvrdio da je upravo zbog toga što je odveden u centar i tamo zadržan izgubio svoje lične predmete i svog psa vodiča.

41. Komisija je 25. septembra 1997. proglasila predstavku (br.26629/95) prihvatljivom u onom delu koji se odnosi na pitanje zakonitosti zadržavanja podnosioca predstavke u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu. Komisija je proglasila ostatak predstavke neprihvatljivim. U svom izveštaju od 4. decembra 1998. (bivši član 31 Konvencije) Komisija nije utvrdila povredu člana 5 stav 1 (sa dvadeset jednim glasom za i pet protiv)¹.

ZAVRŠNI PODNESCI SUDU

42. Podnosilac predstavke je, kako u svom podnesku, tako i na raspravi 7. oktobra 1999. zahtevao od Suda da odluči da je on bio nezakonito lišen slobode i da je tužena država prekršila član 5 stav 1 Konvencije. Takođe je tražio od suda da odredi pravično zadovoljenje shodno članu 41.

43. Država je, sa svoje strane, predložila Sudu da podrži mišljenje Komisije da je privodjenje podnosioca predstavke u skladu sa članom 5 stav 1 (e) Konvencije, kao i da odluči da nije bilo povrede člana 5, stav 1.

¹ *Komentar Sekretara suda* Izveštaj se može dobiti u Sekretarijatu suda

PRAVO

1. NAVODNA POVREDA ČLANA 5, stav 1 KONVENCIJE

44. Po mišljenju podnosioca predstavke njegovo lišenje slobode i zadržavanje u centru za prihvat lica u alkoholisanom stanju u Krakovu je bilo nezakonito i proizvoljno. Tvrдио je da njegovo privođenje i zadržavanje ne potpada pod delokrug nijednog izuzetka na pravilo lične slobode iz tačaka (a) do (f) člana 5 Konvencije. Po njegovom mišljenju, poljski zakon ne predviđa osnove po kojima bi on mogao da bude lišen slobode s obzirom na okolnosti, te da se u ovom slučaju radi o povredi člana 5, stav 1 koji glasi:

“1. Svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti. Niko ne može biti lišen slobode osim u sledećim slučajevima i u skladu sa zakonom propisanim postupkom:

- g) u slučaju zakonitog lišenja slobode na osnovu presude nadležnog suda;
- h) u slučaju zakonitog hapšenja i lišenja slobode zbog neizvršavanja zakonite sudske odluke ili radi obezbeđenja ispunjenja neke obaveze propisane zakonom;
- i) u slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode radi privođenja lica pred nadležnu sudsku vlast zbog opravdane sumnje da je izvršilo krivično delo, ili kada se to opravdano smatra potrebnim kako bi se predupredilo izvršenje krivičnog dela ili bekstvo po njegovom izvršenju;
- j) u slučaju lišenja slobode maloletnog lica na osnovu zakonite odluke u svrhu vaspitnog nadzora ili zakonitog lišenja slobode radi njegovog privođenja nadležnom organu;
- k) u slučaju zakonitog lišenja slobode da bi se sprečilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara ili uživalaca droge i skitnice.
- l) U slučaju zakonitog hapšenja ili lišenja slobode lica da bi se sprečio njegov neovlašćeni ulazak u zemlju, ili lica protiv koga se preduzimaju mere u cilju deportacije ili ekstradicije.”

45. Predstavnici države su osporili ovaj argument. Pozvali su se na mišljenje Komisije u izveštaju i tvrdili da je privođenje podnosioca predstavke izvršeno shodno uslovima iz člana 5, stav 1 (e) Konvencije, t.j. shodno odredbi koja dozvoljava “zakonito lišenje slobode ... alkoholičara”.

A Da li je podnosilac predstavke “lišen slobode”

46. Sud je našao, shodno odluci Komisije, koju nisu opsoraveli ni jedna ni druga strana u ovom predmetu, da zadržavanje podnosioca predstavke u centru za prihvat lica u alkoholisanom stanju u Krakovu predstavlja “lišenje slobode” u smislu člana 5, stav 1 ove Konvencije.

1. Opseg predmeta

47. Podnosilac predstavke je smatrao da njegovo lišenje slobode ne potpada ni pod jednu dozvoljenu mogućnost za lišenje slobode lica iz stava 1, član 5.

48. Država je tvrdila da je, kako je Komisija utvrdila, je privodjenje podnosioca predstavke bilo u skladu sa stavom 1(e), člana 5, koji predviđa “zakonito lišenje slobode alkoholičara”.

49. Sud je podsetio strane na to da član 5, stav 1 Konvencije predviđa okolnosti pod kojima je dozvoljeno lišavanje slobode lica, kao i da je taj spisak konačan. Shodno tome, nijedno lišenje slobode se neće smatrati zakonitim osim ako ne potpada pod uslove koji su predviđeni u tačkama (a) do (f) člana 5. Međutim, primenljivost jednog od osnova ne izuzima primenljivost drugog: lišenje slobode može biti, zavisno od okolnosti, opravdano shodno odredbama iz jedne ili više tačaka stava 1 člana 5. (vidi, Presudu Erkalu protiv Holandije od 2. septembra 1998. *„Zbornik presuda i odluka 1998-srt.2477, stav 5*).

50. Sud je konstatovao da se predstavnici Države nisu pozvali ni na jedan osnov iz tačke (e) čime bi opravdali privodjenje podnosioca predstavke. Stoga je jasno da ovo lišenje slobode ne potpada pod tačke (a) (b) (c) (d) ili (f) člana 5. Sud ne vidi razloga da misli drugačije. Shodno tome, Sud mora da utvrdi da li je zadržavanje podnosioca predstavke u centru bilo opravdano prema tački (e), odnosno, da li se može smatrati za oblik “zakonitog lišenja slobode ... alkoholičara” u smislu ove odredbe.

1. Primenljivost tačke (e) član 5, stav 1 na ovaj predmet

51. U ocenjivanju da li se tačka (e) člana 5 odnosi na ovaj predmet, obe strane su smatrale da je najvažnije odrediti značenje reči „alkoholičar“ (*„d un alcoolique* u francuskoj verziji Konvencije).

52. Podnosilac predstavke je bio mišljenja da se, sa medicinskog stanovišta, nikada nije moglo tvrditi da se jedan izdvojen slučaj pijanstva može okarakterisati kao „alkoholizam“. Na osnovu toga, on je tvrdio da se „lica u alkoholisanom stanju“ ne mogu identifikovati kao „alkoholičari“ jer ovaj poslednji termin, kako sa naučnog tako i sa laičkog stanovišta – opisuje lica koje je zavisno od alkohola, a ne privremeno pod uticajem alkohola.

53. Podnosilac predstavke je dalje rekao da bi trebalo dati usko tumačenje izrazima koji se koriste u Konvenciji, a posebno onim koji se odnose na izuzetke na pravilo lične slobode. U tom kontekstu, podnosilac predstavke je bio mišljenja da svako drugo tumačenje izraza „alkoholičari“ ne bi bilo konsistentno svrsi člana 5, kao ni uobičajenom značenju te reči.

54. Predstavnici države su se složili sa tumačenjem izraza „alkoholičari“ koje je pružila Komisija. Predstavnici države su prihvatili da ovaj izraz ne opisuje samo lica koja su zavisna od alkohola, već i ona koja se povremeno opijaju. Međutim, osporili su način na koji je Komisija tumačila ovaj izraz u svom izveštaju.

55. S tim u vezi, predstavnici Države su se suprostavili mišljenju Komisije koje je zasnovan na član 31, stav 1 Bečke konvencije od 23. maja 1969. (u daljem tekstu Bečka konvencija), odnosno da se izraz „alkoholičari“, kao i drugi termini iz člana 5, mora tumačiti na osnovu i u skladu sa uobičajenim značenjem izraza. Predstavnici Države su smatrali da se „posebno značenje“, kao ono iz stava 4, člana 31 Bečke konvencije, moralo odnositi i na ovaj predmet. Po njima, namera Visoke strane ugovornice je bila da se da široko- pa samim tim posebno značenje izrazu „alkoholičari“. Ovo je zabeleženo tokom pripremnog rada na Konvenciji, kada je ustanovljeno da je *ratio legis* za omogućavanje „zakonitog lišenja slobode alkoholičara“ iz člana 5, bio da se „predvidi i pravo država potpisnica da predzimaju neophodne korake u suzbijanju... alkoholizma“.

56. Predstavnici Države su takodje podvukli da ako bi smo izraz „alkoholičari“ tumačili po osnovu strogo određenog, uobičajenog značenja, da bi tumačenje člana 5, stav 1 (e) dovelo do apsurdnog i nerazumnog ishoda jer bi, u tom slučaju, lišenje slobode moralo biti zasnovano na saznanju policije da je to lice medicinski klasifikovano kao alkoholičar. Shodno tome, tako striktno tumačenje bi moglo proizvesti nerazumne posledice u slučajevima kada postoje razlozi da se alkoholičar liši slobode dok je u treznom stanju, na primer tokom lečenja. Takvo trezno lice, iako ima dijagnozu da je alkoholičar, se ne bi moglo lišiti slobode zato što pripada kategoriji „alkoholičara“.

57. Sud je naglasio da će se značenje izraza „alkoholičari“ za potrebe Konvenciji zasnovati na članu 31 i članu 33 Bečke konvencije od 23. maja 1969, kao što je to bio slučaj i u drugim predmetima gde se tražilo tumačenje Konvencije (vidi, na primer, presudu Johnston i dr. Protiv Irske, od 18. decembra 1986. Serija A br. 112, str. 24, stav 51,

kao i Ligou i dr. Protiv Ujedinjenog Kraljevstva od 8. jula 1986. Serija A, br. 102, str. 47 do 48, stav 114 *in fine*, I ST. 49, STAV 117).

58. S tim u vezi, Sud je ponovio da, na način na koji je dato opšte pravilo tumačenja u članu 31 Bečke konvencije, proces otkrivanja i utvrđivanja pravog značenja izraza nekog ugovora predstavlja jedinstvenu i zajedničku operaciju. Ovo opšte pravilo uspostavlja ravnopravnost između različitih elemenata popisana u četiri stava tog člana (vidi Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva – presuda od 21. februara 1975., Serija A, br.18, str. 14, stavovi 29-30).

59. Redosled po kojem su popisani ti elementi u članu 31 Bečke Konvencije predviđa i princip koji proces tumačenja mora da ispoštuje. U tom procesu se mora prvo utvrditi uobičajeno značenje izraza iz ugovora, u njihovom kontekstu i u svetlu cilja i svrhe, kako je navedeno u stavu 1 člana 31. Ovo posebno važi za odredbe koje se, kao što je član 5 stav 1 Konvencije, odnose na izuzetke od opšteg pravila i koje, iz upravo tog razloga, ne mogu biti ekstenzivno tumačene (vidi presudu u predmetu De Vilde, Oms i Versip protiv Belgije od 18. juna 1971, serija A br. 12, str.37-38, stav 68 i Vinterwerp protiv Holandije od 24. oktobra 1979., Serija A br. 33, str. 16-17, stav 37).

60. Sud je konstatovao da reč „alkoholičari“, u uobičajenom značenju, opisuje lice koje je zavisno od alkohola. S druge strane, u članu 5, stav 1 Konvencije ovaj izraz se koristi u kontekstu koji se odnosi i na još nekoliko drugih kategorija lica, t.j. lica koja mogu širiti zarazne bolesti, duševno poremećena lica, narkomane i skitnice. Postoji veza između svih gore navedenih kategorija lica utoliko što se ista mogu lišiti slobode sa ciljem da se upute na lečenje ili zbog drugih socijalnih i medicinskih razloga. Stoga je legitimno zaključiti na osnovu ovog konteksta da je predominantni razlog zbog kojeg Konvencija dozvoljava da lica iz stava 1(e) člana 5 Konvencije mogu biti lišena slobode ne samo zato što predstavljaju opasnost za javnu bezbednost, već i zato što zaštita njihovih ličnih interesa zahteva lišenje slobode (vidi presudu od 6 novembra 1980. Guzardi protiv Italije, Serija A br. 39, str.36-37, stav 98 *in fine*).

61. Ovaj *ratio legis* pokazuje da izraz „alkoholičari“ bi trebalo tumačiti u svetlu cilja i svrhe član 5, stav 1(e) Konvencije. Jasno je da se cilj i svrha ove odredbe ne mogu tumačiti kao da omogućavaju lišenje slobode samo lica čiji je alkoholizam klinički dokazan. Sud smatra da, prema članu 5, stav 1(e) Konvencije, lica koja nisu

medicinski dijagnostifikovana kao „alkoholičari“, ali čije ponašanje pod uticajem alkohola predstavljaju opasnost po javni red ili po njih same, se mogu lišiti slobode radi zaštite javnog ili njihovog ličnog interesa, odnosno njihovog zdravlja i lične bezbednosti.

62. To ne zanči da član 5 stav 1 (e) Konvencije dozvoljava pritvaranje lica samo zato što su uzimala alkohol. Medjutim, Sud smatra da odredbe člana 5 Konvencije ne sprečavaju Državu da preduzima mere na lica koja zloupotrebljavaju alkohol, kako bi sprečila štetu koji bi ona mogla da nanese sebi ili u javnosti, ili da spreči opasno ponašanje pojedinac nakon konzumiranja alkohola. S tim u vezi, Sud je primetio da ne može biti sumnje da zloupotreba alkohola predstavlja opasnost po društvo, kao i da lice koje je u stanju pijanstva može da predstavlja opasnost i po sebe i po druge, bez obzira da li je zavisno od alkohola ili ne.

63. Sud je dalje našao da ovakvo značenje izraza „alkoholičari“ je potvrđeno u Konvenciji (vidi stavove 33 i 39 gore). U tom smislu, Sud konstatuje da sadržaj relevantnog člana predviđa pravo Država potpisnica da preduzimaju mere za suzbijanje skitalaštva i „alkoholizma“. Takodje je konstatovano da Komitet eksperata nije izrazio nikakvu sumnju da se po ovom pitanju može dogovoriti pošto su ograničenja prava opravdana potrebama da se zaštiti moral i javni red.

64. Na osnovu toga, Sud je zaključio da je lišenje slobode podnosioca predstavke je u opsegu člana 5 stav (e) Konvencije.

C. Da li je lišenje slobode u ovom predmetu bilo „zakonito“ i neproizvoljno

65. Podnosilac predstavke je tvrdio da policija nije imala razloga da ga uhapsi jer nije bio pijan i da je bio smiren- pre, tokom i posle hapšenja. Podnosilac predstavke se, kao i pred Komisijom, pozvao na izjavu koju je W.K. dao pred sudskim notarom 5. marta 1996. (vidi stavove 20 i 22 gore).

66. Podnosilac predstavke je potvrdio, po drugi put, da ga je lekar vrlo površno pregledao kada je primljen u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu i da isiti nije bio spreman da sasluša njegove primedbe na ponašanje policajaca. Nisu uradjene odgovarajuće analize da bi se utvrdilo da li je zaista bio pijan. Zatim, da mu je

naredjeno da skine odeću i istu preda službeniku centra, a da pre toga nije imao priliku da opiše okolnosti pod kojima je uhapšen.

67. Podnosilac predstavke je, takodje, tvrdio da nisu postojali osnovi u nacionalnom zakonu za njegovo hapšenje. On nije mogao biti lišen slobode na osnovu sumnje da jej počinio krivično delo remećenja javnog reda jer niti je remetio red na javnom mestu, niti je ugrozio svoj ili život drugih ljudi u smislu odeljka 40 Zakona od 26. oktobra 1982.

68. Podnosilac predstavke se u principu složio sa mišljenjem da u nekim slučajevima lice pod dejstvom alkohola može predstavljati opasnost za sebe lično kao i za druge osobe, ali je smatrao da ovde to nije bio slučaj. Podnosilac predstavke se pozvao na presudu u predmetu Vinterver (pomenuta gore), tvrdeći da principi koje je usvojio Sud u vezi sa pritvaranjem „lica poremećenog duševnog stanja“ koji su pomenuti u članu 5, stav 1 (e), zajedno sa „alkoholičarima“, bi po analogiji trebalo da se primenjuju i na ove poslednje. Po tim principima, pre nego što se lice zakonito liši slobode, shodno članu 5, stav 1 (e) kao „duševno poremećeno“ lice, moraju se pružiti pouzdani medicinski dokazi da isti pati od duševnog poremećaja koje zahteva njegovo zadržavanje, a takav poremećaj bi morao da traje sve vreme pritvora. Podnosilac predstavke je izjavio da pod okolnostima u njegovom slučaju, nije postajao razlog zbog kojeg bi se on okvalifikovao kao „alkoholičar“, pa čak ni kao „intoksicirano lice“. Ne samo da je tada bio trezan, već nisu postojali nikakvi medicinski dokazi na osnovu odgovarajućih analiza da je zloupotrebljavao alkohol.

69. Podnosilac predstavke je osporio verodostojnost dokaza na osnovu kojih je nacionalni sud zaključio da je bio pod dejstvom alkohola u dato vreme. Poričući da je odbio da se podvrgne analizi za utvrđivanje nivoa alkohola u dahu, podnosilac predstavke je izjavio da ne samo da lekar u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju nije uradio takvu analizu, već da mu nije ni izmerio pritisak. Sve u svemu, podnosilac predstavke je izjavio da su ga nadležni organi lišili slobode proizvoljno i u suprotnosti sa nacionalnim zakonom.

70. Predstavnici Države su rekli da je podnosilac predstavke lišen slobode zato što je u alkoholisanom stanju remetio javni red. Njegovo postupanje i ponašanje su opravdali privodjenje u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju shodno članu 40 Zakona od 26. oktobra 1982.

71. Predstavnici Države su podvukli da nije moglo biti nikakve sumnje da je podnosilac predstavke bio u alkoholisanom stanju na dan kada je

priveden, pošto je lekar to utvrdio na osnovu simptoma koje je uočio tokom pregleda. Ukazali su i na to da je u dokumentima o boravku podnosioca predstavke u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju da je isti odbio da se podvrgne analizi daha, uz pomoć koje bi se nivo alkohola u krvi precizno odredio. Država je takodje tvrdila da ne može biti govora ni o jednom elementu proizvoljnosti sa strane nacionalnih nadležnih zbog odvođenja podnosioca predstavke u centar za prihvatanje alkoholisanih lica u Krakovu i njegovog zadržavanja u istom onoliko koliko je bilo potrebno da se otrezni.

72. Sud je ponovio da prema članu 5 Konvencije svako lišenje slobode mora biti „zakonito“, što obuhvata i uslov da se lišenje slobode mora sprovesti „u skladu sa postupkom propisanim zakonom“. Po ovom konkretnom pitanju, Konvencija se u osnovi poziva na nacionalni zakon i predviđa obavezu poštovanja supstantivnih i proceduralnih odredbi.

73. Prema Konvenciji, svaka mera koja dovodi do lišenja slobode pojedinca mora biti kompatibilna sa svim stavom 5, odnosno da štiti pojedinca od proizvoljnosti (vidi presudu od 27. novembra '1997. u predmetu K.F. protiv Nemačke, Zbornik 1997-VII, str.2674, stav 63).

74. U ovom konkretnom predmetu, Sud smatra da nema spora oko činjenice da je policija, pri hapšenju podnosioca predstavke i odvođenju istog u centar za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju ispoštovala postupak predviđen u odeljku 40 Zakona od 26. oktobra 1982. Stoga, Sud smatra da je lišenje slobode podnosioca predstavke bilo zasnovano na poljskom zakonu.

75. Sud takodje konstatuje da su osnovni zakonski uslovi za primenu mera predviđenih u odeljku 40 Zakona od 26. oktobra 1982.: prvo, da je lice koje se lišava slobode u alkoholisanom stanju, i drugo, da je njegovo ponašanje nasilno ili da ugrožava svoje zdravlje i život ili život i zdravlje drugih. (vidi stav 26 gore).

76. Nije na ovom Sudu da preispita da li su nacionalni nadležni organi pravilno odlučili shodno poljskom zakonu. Zadatak ovog Suda je da utvrdi dali je pritvaranje podnosioca predstavke predstavljalo „zakonito lišenje slobode“ „alkoholičara“, u okviru autonomnog značenja Konvencije, kako je Sud to obrazložio u gornjim stavovima 57 i 63.

77. S tim u vezi, Sud izražava duboku sumnju u to da se podnosilac predstavke ponašao, pod dejstvom alkohola, na način koji bi predstavljao opasnost za javnost ili za njega, ili da su njegovo zdravlje ili bezbednost

bili ugroženi. Prilično trivijalne osnovne za pritvaranje podnosioca predstavke, kao i činjenica da je on praktično slep, pospešuju sumnje koje je izrazio Sud.

78. Sud ponavlja, da je odsustvo proizvoljnosti neophodan element „zakonitosti“ lišenja slobode lica u smislu člana 5, stav 1(e). Lišenje slobode pojedinca je rigorozna mera koja se može opravdati samo onda, ako su prethodno razmotrene druge manje rigorozne mere i kada se utvrdi da su takve mere nedovoljne da se zaštiti interes pojedinca ili javni interes. Ovo znači da nije dovoljno dokazati da je lišenje slobode lica u skladu sa nacionalnim zakonom, već i da je takva mera bila neophodna u datim okolnostima.

79. Medjutim, čini se da se u ovom slučaju nije uzelo u obzir to da odeljak 40 Zakona od 26. oktobra 1982. predviđa nekoliko drugih mera koje se mogu primeniti na alkoholisano lice, od kojih je pritvaranje u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju najekstremnija. Prema ovom odljuku Zakona, alkoholisano lice se ne mora pritvarati, već se može odvesti u policijsku stanicu, neku zdravstvenu ustanovu, ili u njegov stan (vidi stav 26 gore)

80. Odsustvo takvih konsideracija u ovom slučaju, iako su izričito predviđene zakonom, je uverilo ovaj Sud da se lišenje slobode podnosioca predstavke ne može smatrati „zakonitim“ prema članu 5 stav 1(e). Stoga Sud smatra da je povredjena ta odredba Konvencije.

II. PRIMENA ČLANA 41 KONVENCIJE

81. Član 41 Konvencije glasi:

„Kada Sud utvrdi prekršaj Konvencije ili protokola uz nju, a unutrašnje pravo Visoke strane ugovornice u pitanju omogućava samo delimičnu odštetu, Sud će, ako je to potrebno, pružiti pravično zadovoljenje oštećenoj strani“

A. Pretrpljena šteta

82. Podnosilac predstavke je tvrdio da je pretrpeo materijalnu štetu u iznosu od 1.900 novih poljskih zlota (PLN), što je jednako vrednosti ličnih predmeta koje su mu oduzeli zaposleni u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu i zatim iste zadržali. On je takodje tražio da mu se isplati iznos jednak 600.000 američkih dolara (USD) na ime naknade nematerijalne štete zbog duševnog bola koji je pretrpeo zbog lišenja slobode.

83. Predstavnici Države su bili mišljenja da je taj iznos preteran. Tražili su od Suda da odluči da ustanovljano kršenje Konvencije je dovoljna naknada, odnosno pravično zadovoljenje. U suprotnom, pozvali su Sud da preispita traženi iznos za pravično zadovoljenje na osnovu sudske prakse, kao i da uzme u obzir ekonomsku situaciju u Poljskoj.

84. Sud je konstatovao da u pogledu potraživanja naknade za materijalnu štetu, podnosilac predstavke nije tražio povraćaj njegovih ličnih predmeta od nacionalnih vlasti. Shodno tome, sud je odbacio ovaj zahtev podnosioca predstavke.

85. Međutim, Sud je zaključio da je podnosilac predstavke pretrpeo nematerijalnu štetu, koja se ne može nadoknaditi samo ustanovljenjem kršenja prava iz Konvencije. Nakon procene, Sud je dodelio podnosiocu predstavk 8.000 poljskih zlota (PLN).

B. Sudski troškovi i drugi izdaci

86. Podnosilac predstavke je tražio iznos od 23.530 američkih dolara (USD) na ime sudskih troškova i drugih izdataka u vezi sa postupkom pred Komisijom i Sudom.

87. Predstavnici Države su bili mišljenja da je traženi iznos preteran, imajući u vidu važeće tarife u Poljskoj i tražili od Suda da navedeni iznos umanju.

88. Sud je primetio da je prema kriterijumima iz sudske prakse, potrebno da se utvrdi da li je podnosilac predstavke zaista snosio iznos koji potražuje, kao i da je to potraživanje bilo razumno (vidi između ostalog, presudu u predmetu *Oyturk protiv Turske* (GC), br.22479/93, stav 83, ECHR 1999-VI). Primenivši navedene kriterijume na ovaj predmet i dajući pravičnu procenu, Sud je smatrao da je razumno odrediti naknadu od 15.000 poljskih zlota na ime troškova, umanju za 13.174 francuska franka koliko je Savet Evrope isplatio na ime pravne pomoći.

C. Zatezna kamata

89. Prema saznanjima Suda, zvanična kamatna stopa u Poljskoj u vreme ove presude je iznosila 21% na godišnjem nivou.

IZ TIH RAZLOGA, SUD

1. *Smatra* sa šest glasova prema jedan da je član 5, stav 1 Konvencije prkršen;
2. *Smatra* jednoglasno:
 - (a) da tužena država u roku od tri meseca isplati podnosiocu predsavke sledeće iznose;
 - (i) na ime nematerijalne štete, iznos od 8.000 poljskih zlota (osam hiljada);
 - (ii) na ime troškova iznos od 15.000 poljskih zlota (petnaest hiljada), zajedno sa porezom na dodatnu vrednost ukoliko se isti naplaćuje, umenjen za iznos od 13. 174 francuska franka (trinaest hiljada sto sedamdeset četiri FRF) koji će se pretvoriti u zlate po važećem kursu na dan izricanja ove presude;
 - (b) da će Država, po isteku roka od tri meseca, plaćati i kamatu po stopi od 21% na navedene iznose.
3. *Odbacijue* jednoglasno preostala potraživanja na ime pravičnog zadovoljenja.

Presuda je sačinjena na engleskom jeziku i o objavljena u pismenom obliku 4. aprila 2000. godine shodno Pravilu 77 stav 2 i stav 3 Poslovnika Suda.

Erik FIBERG
Sekretar

Mark Fišbah
Predsednik

Shodno članu 45, st. 2 Konvencije i pravilu 74 st. 2 Poslovnika Suda, ovoj presudi pripajaju se sledeća mišljenja:

- (a) Saglasno mišljenje sudije g. Konfortija
- (b) Saglasno mišljenje g. Bonela
- (c) Nesaglasno mišljenje g. Baka.

SAGLASNO MIŠLJENJE SUDIJE KONFORTIJA
(Prevod)

Delim mišljenje sudije Bonela da izuzetak u članu 5, st. 1 (e) koji dozvoljava lišenje slobode se odnosi samo na alkoholičare, pa se stoga ne može primenjivati na druga lica, koja su , kao i podnosilac predstavke, povremeno u alkoholisanom stanju. *In claris non fit interretatio!*

Teško mi je da razumem kako većina može da zaključi da je u ovom predmetu prekršen član, ako je prihvaćeno da se 5 st. 1 (e) odnosi i na lica koja su povremeno u alkoholisanom stanju. Drugim rečima, ne razumem kako je moguće da ako smo prihvatili da je ova odredba primeljiva, neko misli da su vlasti države Poljske primenile proizvoljne i nesrazmerne mere time što je podnosilac predstavke zadržan šest sati u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju, odnosno dok se, prema proceni lekara koji ga je pregledao, ne otrezni.

Ova primedba nema za cilj da kritikuje većinu, niti bi to predstavljalo predmet za izdvojeno mišljenje. Ja jednostavno smatram da je ovakav opšti komentar odgovarajući u ovom predmetu, kao i u drugim sličnim predmetima, a koji se odnosi na subsidijarnu i suprancionalnu prirodu Suda. Po mom skromnom mišljenju, pošto Konvencija pruža mogućnosti da se Državi ukaže jasno i precizno kako treba ili ne treba da postupa, odluke Suda ne smeju zavisiti od minornih detalja u predmetu. U suprotnom bi smo rizikovali da proizvoljna odluka ovog Suda zameni proizvoljnu odluku nacionalnog suda, a da pri tom se ne ukaže Državi kako da izbegne kršenje Konvencije.

SAGLASNO MIŠLJENJE SUDIJE BONELA

Složio sam se sa većinom članova Veća da je prekršen član 5, st. Konvencije, ali ne mogu da podržim zaključke iz st. 60 i 64 presude. Prema mišljenju Suda, izuzetak na pravo uživanja osnovnog prava slobode lica iz tačke (e) člana 5, st. 1 se odnosi i na ovaj predmet.

Ovaj izuzetak se odnosi na „zakonitom lišenju slobode alkoholičara“. Postavlja se pitanje da li Konvencija, time što dozvoljava pritvaranje alkoholičara, dozvoljava i lišenje slobode lica koja nisu alkoholičari već su u prolaznom alkoholisanom stanju.

Sa stanovišta činjeničnog stanja, mora se podvući da nisu postojali dokazi o tome da je podnosilac predstavke alkoholičar. U najgorem slučaju (ako uopšte) on je u vreme incidenta bio u stanju umerenog pijanstva.

Član 5 st. 1(e) predviđa mogućnost „zakonitog lišenja slobode lica da bi se sprečilo širenje zaraznih bolesti, kao i zakonitog lišenja slobode duševno poremećenih lica, alkoholičara ili uživalaca droge i skitnica“. Ovakve klasifikacije imaju jedan zajednički osnov: ondose se na *trajna i zavisna stanja* koja mogu biti opasna po okolinu i društvo, ali ne i na manifestacije koje su prolazne ili se dese jednom. Skitnica je lice koji živi život skitajući, a ne neko lice koje u jednom trenutku nema krov nad glavom. Zavisnost od droga se takodje odnosi na trajno stanje, a ne na izolovan slučaj konzumiranja zabranjene supstance. Pojam duševno poremećen se odnosi na lice trajno oštećenih metalnih sposobnosti, a ne na izolovan slučaj nenormalnog ponašanja.

U Konvenciji „alkoholičari“ su svrstani u ovu grupu lica čije se stanje može smatrati trajnim. Na osnovu *ejusdem generis* načina tumačenja, bilo bi abnormalno i pogrešno reći, u istoj rečenici, da se četiri od pet kategorija mogu opisati kao trajna stanja, a samo jedna kategorija t.j. „alkoholičari“ kao izolovani slučajevi privremene intoksikacije. U suprotnom, pojam „alkoholičari“ bi pobio simetriju koju su namerno izveli autori ove Konvencije. Kada bi se izrazom „alkoholičari“ opisivali samo izolovani slučajevi intoksikacije, to bi bilo suprotno kontekstu harmonično sličnih pojmova.

Većina se složila da, (vidi stav 49 presude) „član 5 st. 1 Konvencije sadrži konačan spisak dozvoljenih osnova za lišenje slobode.

Shodno tome, svako lišenje slobode će se smatrati nezakonitim ako ne potpada pod jedan od navedenih osnova iz tačaka (a) do (f) člana 5. Drugim rečima, Sud ne može, proširujući postupak tumačenja, dodavati osnove za lišenje slobode koji su pobrojani u članu 5, st. 1.

”
Tekst člana 5, st.1sadrži konačan spisak izuzetaka². „Izuzeci predviđeni u članu 5, st.1 zahtevaju usko tumačenje“³.

Pored toga, većina smatra (vidi stavove 59-60 presude) da je od fundamentalnog značaja za pravilnu primenu Konvencije, da se „utvrdi *uobičajeno značenje* pojmova sadržanih u njoj“, i da reč „alkoholičari“, kako se obično koristi, opisuje lica koja su *zavisna* od alkohola. Drugim rečima, uobičajeno značenje reči „alkoholičari“ (a ovo značenje bi trebalo da bude ono koje se koristi), isključuje lica koja nisu zavisna od alkohola, ali koja su povremeno u privremenom alkoholisanom stanju.

Iz nacionalnog zakona tužene države se jasno vidi da je ova distinkcija od najvećeg značaja. Taj zakon predviđa primenu dve različite grupe mera: jedne mere u odnosu na lica koja su zavisna od alkohola, a druge mere koje su rezervisane za lica koja su u privremenom alkoholisanom stanju (vidi stav 24 ove presude). Većina se složila da bi se izraz „alkoholičari“ trebalo tumačiti prema uobičajenom značenju tog izraza (lica koja pate od kliničke zavisnosti od alkohola), i da je nedopustivo dodavati izuzetke na iscrpan spisak istih iz člana 5; i konačno, da se može dati restriktivno tumačenje izraza „alkoholičari“. Stoga je, po mom mišljenju iznenadjujuće što je sud izmenio uobičajeno značenje pojma „alkoholičari“ i istim obuhvatio lica koja nisu u kategoriji „alkoholičara“ već pripadaju grupi lica koja su povremeno pod privremenim uticajem alkohola. Obe grupe su po mom mišljenju nesrećno stavljene u istu korpu.

Ovakav pristup je po meni bio pogrešan i opasan. Sud je prvi put odstupio od svoje dobre tradicije, koja je do sada pobožno negovana, da ne proširuje spisak izuzetaka koji se odnose na lišenje slobode. Ova presuda je ogroman korak nazad i ja se sa tim ne mogu pomiriti. Ovaj nov pristup je uznemiravajući utoliko što kada se jednom krene sa menjanjem razloga kojim se opravdava lišenje slobode, ne možemo ni pretpostaviti kada će se taj proces

² Vinterwerp protiv Holandije . od 24. oktobra 1979, Serija A, br.33 str. 16-17, stav 37. i Engel i dr. Protiv Holandje, od 8 juna 1976, SerijaA br. 22, str. 24 stav 57.

³ Guzzardi protiv Italije, presuda od 6. novembra 1980., Serija A, br.39, str.36-37, stav 98.

zaustaviti. Danas su to alkoholičari i lica pod dejstvom alkohola. A sutra?

Ovo je daleko od principa da se Konvencija mora tumačiti kao živi instrument“. Ja sam uvek za širenje horizonta koji obuhvata Konvencija, pod uslovom da se time unapređuje cilj Konvencije: cilj unapređenje i jačanja vladavina ljudskih prava. U ovom konkretnom slučaju, postignut je potpuno suprotan rezultat. Većina je ovim odobrila dodatna ovlašćenja državama da liše pojedince slobode. Ovim se u velikoj meri ograničava zaštita pojedinca. Po mom mišljenju, ovakva odluka se ne može podvesti pod princip „tumačenja Konvencije kao živog instrumenta“.

Svestan sam da lica koja nisu alkoholičari, već se nalaze u alkoholisanom stanju privremeno, mogu da predstavljaju opasnost po sebe i druge. Stoga podržavam mere kojima se oni mogu sprečiti da povrede sebe ili druge. Ja veoma podržavam mere koje imaju za cilj suzbijanje štetnih potencijala. A to bi značilo da nadležni organi isprate takvo lice do njegovog stana, bolnice, da ih spreče da upravljaju vozilima u tom stanju, kao i da ih krivično gone u slučaju da remete mir i red. Ali, po mom mišljenju potrebno je povući tanku crtu, kao što to, ja mislim, čini i Konvencija- u pogledu normi koje omogućavaju da se lice koje nije alkoholičar lišava slobode kada nije počinilo krivično delo.

NESAGLASNO MIŠLJENJE SUDIJE BAKA

U potpunosti se slažem s mišljenjem Suda da je podnosilac predstavke bio lišen slobode, kao i da njegovo pritvaranje potpada pod član 5, stav 1 (e) Konvencije. S druge strane, ne mogu da se složim sa Sudom u pogledu zakonitosti ovog lišenja slobode. Shodno tome, mišljenja sam da je u ovom konkretnom predmetu povredjena Konencija.

Smatram da pravilno tumačenje člana 5, stav 1(e) Konvencije zahteva ne samo da se da praktično i zakonski utvrdi tačno značenje izraza „alkoholičari“, već i da njegova primena budu u skladu sa prehodnom jurizprudencijom ovog Suda.

Za svrhu člana 5, stav 1(e) usko tumačenje izraza „alkoholičari“ moglo da dovede do pojma koji bi bio neostvarljiv. Ako policija može da lišava slobode samo lica koja su medicinski klasifikovana kao zavisna od alkohola, odredba bi izgubila na praktičnoj izvodljivosti jer takve informacije obično nisu dostupne policiji u vreme kada ona treba da izvede akciju. Policija bi bila nemoćna da sprovode mere protiv onih lica koja nisu zavisnici od alkohola, ali su privremeno u alkoholisanom stanju, a kada je potrebno da se liše slobode da bi se sprečilo ozbiljno remećenje javnog reda ili kada alkoholisano lice može da ugrozi svoj život ili javnu bezbednost. Mislim da potrebna zaštita protiv proizvoljnog lišenja slobode ne leži u široj ili užoj definiciji pojma „alkoholičari“, već u drugim elementima. Lice koje je zavisno od alkohola ne mora biti nužno opasno u momentu „trezvenosti“; a sa druge strane, neko ko je privremeno pod dejstvom alkohola može ozbiljno da naudi sebi i drugima. Opasnost je u suštini ista u obe situacije i, stoga sam mišljenja da u takvoj situaciji lišenje slobode prema članu 5, stav 1 (e) bi moglo da bude opravdano u oba slučaja.

Po mom mišljenju, od odlučujućeg značaja je *da se spreči proizvoljno lišenje slobode* lica koja pripadaju bilo široj ili užoj kategoriji alkoholičara. Stoga ono što je konačno najvažnije je da kada policija odluči da liši neko lice slobode po tom osnovu, takva odluka mora da bude zasnovana na objektivnom stručnom mišljenju lekara, kako je rečeno, *inter alia*, u presudi u predmetu

Vinterverp: „ Sama priroda onoga što treba da utvrdi nacionalno nadležno telo.... zahteva objektivno mišljenje medicinskog stručnjaka“ (Vinterverp protiv Holandije, od 24. oktobra 1979. , Serija A, br. 33, str.17-18, stav 39).

U presudi u predmetu Vinterverp se kaže: „ u donošenju odluke da li je potrebno da se lice liši slobode kao „lice poremećenog uma“, unutrašnjim nadležnim organima se mora priznati određeni nivo diskrecionog prava pošto je prvenstveno na nacionalnim nadležnim organima da procene dokaze koji su im pruženi za konkretan slučaj... „ (ibid., str.18, stav 14). Mislim da je ovaj princip jasno primenljiv u ovom predmetu.

U ovom konkretnom predmetu lišenje slobode je bilo adekvatno. Neosporno je da je podnosioca predstavke pregledao lekar neposredno posle incidenta do koga je došlo u pošti. Činjenica je takodje da je lekar, na osnovu nekoliko vidljivih simpoma intoksikacije, zaključio da je podnosilac predstavke „u umereno alkoholisanom stanju“, a prema nalazima nacionalnog suda isti je remetio red na javnom mestu.

Uzimajući u obzir marginu procene domaćih nadležnih vlasti, po mom mišljenju ne postoji ubedljiv argument da je pritvaranje podnosioca predstavke u centru za prihvatanje lica u alkoholisanom stanju u Krakovu tokom šest sati i trideset minuta bilo proizvoljno, pa stoga i nezakonito prema članu 5, stav 1(e) Konvencije.

